

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління
та національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного
управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ФІЩУК ЯРОСЛАВА МИКОЛАЇВНА
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК: 351.86 (1-622)
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ЄВРОАТЛАНТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК НАПРЯМ РЕАЛІЗАЦІЇ
ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ**
(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

Я. М. ФІЩУК
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи:
СИМОНЕНКО Леся Іванівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

кандидат економічних наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Висновок кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

за результатами попереднього захисту: **ФІЩУК Ярослава Миколаївна**
допущена до захисту

Протокол засідання кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління № ____ від «____» травня 2024 р.

Завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

к.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Валентина ЯКОБЧУК
(власне ім'я та прізвище)

«__» травня 2024 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **ФІЩУК Ярослава Миколаївна** захистила
(прізвище, ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:
сума балів за 100-бальною шкалою _____
за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____ - _____
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Настасія ПУГАЧОВА
(власне ім'я та прізвище)

АНОТАЦІЯ

ФІЩУК Я. М. Євроатлантична інтеграція як напрям реалізації політики національної безпеки. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» – Поліський національний університет, Житомир, 2024.

В кваліфікаційній роботі визначено сутність Євроатлантичних інтеграційних процесів. Діагностовано сучасні загрози та перспективи політики національної безпеки України на шляху до Євроатлантичної інтеграції. Виявлені сучасні тенденції руху України в напрямку Євроатлантичної інтеграції та встановлено основні критерії цього процесу.

Ключові слова: Євроатлантична інтеграція, НАТО, національна безпека, війна.

SUMMARY

Fishchuk Y. Euro-Atlantic integration as a direction of national security policy implementation. – Qualification work on manuscript rights.

Work towards obtaining the educational degree «Bachelor» in the specialty 281 «Public management and administration» – Polissia National University, Zhytomyr, 2024.

The qualification work defines the essence of Euro-Atlantic integration processes. Modern threats and prospects of Ukraine's national security policy on the way to Euro-Atlantic integration are diagnosed. The modern trends of Ukraine's movement towards Euro-Atlantic integration are identified and the main criteria of this process are established.

Keywords: Euro-Atlantic integration, NATO, national security, war.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЄВРОАТЛАНТИЧНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	7
Висновки до першого розділу.....	19
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА СУЧАСНИХ ЗАГРОЗ ПОЛІТИЦІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	20
Висновки до другого розділу.....	29
РОЗДІЛ 3. ЄВРОАТЛАНТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК НАПРЯМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	31
Висновки до третього розділу.....	37
ВИСНОВКИ.....	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	41

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Протягом свого існування людство спостерігало появу нових центрів сили, які докорінно змінюють економічну та політичну конфігурацію світових систем і домовленостей. Однак цей процес постійно триває. Зокрема, в європейському просторі триває пошук вигляду майбутньої європейської архітектури об'єднаної Європи та трансатлантичних відносин, що є закономірним явищем в умовах глобалізації. Глобалізаційні процеси знайшли своє місце в розширенні сфери впливу в євроатлантичних структурах. Із залученням європейських сусідів до процесу євроатлантичної інтеграції, західний та південний кордони України стали східним кордоном Північноатлантичного альянсу, створеного повноправними учасниками європейської системи колективної безпеки, яка економічно та військово спроможна протистояти агресії, спрямованій проти будь-кого з його учасників. Немає сумніву, що процес розширення Євроатлантичної інтеграції не завершено, а об'єктивний хід подій такий: інтеграція України до систем європейських та Євроатлантичних структур може стати надійною та повною за умови забезпечення національної безпеки та стійкого шляху до демократизації в усіх сферах життя. Все це свідчить про актуальність досліджуваної проблеми.

Аналіз останніх досліджень. Сутність Євроатлантичних інтеграційних процесів розглядали Н.М. Андріянова, Я.О. Бень, А.Є. Валусь, Т.В. Кулик, В.В. Гордійчук, О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань, В.С. Ільченко, В.В. Карелін, С.А. Лепявко, В.О. Пермінов, О.О. Цебенко, М.А. Сенкальска, Д.В. Прошин, Д.О. Хомяков, В.Л. Мартинюк, С.Г. Федуняк, І.Б Шпирко, А.А. Яковлев, О.О. Маруховський та інші. Разом з тим, в сучасних умовах, коли в країні йде війна, відносини України та Північноатлантичного альянсу потребують подальших досліджень.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є вивчення напрямків реалізації політики національної безпеки за умов участі в

Євроатлантичних інтеграційних процесах, для виконання мети розв'яжемо наступні завдання:

- розкрити теоретичні аспекти Євроатлантичних інтеграційних процесів;
- діагностувати сучасні загрози політиці національної безпеки України;
- обґрунтувати можливості Євроатлантичної інтеграція як напрям реалізації політики національної безпеки України.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єкт дослідження – безпекові можливості Євроатлантичної інтеграція. Предметом дослідження є процес реалізації політики національної безпеки за умов участі в Євроатлантичних інтеграційних процесах.

Методи дослідження. Для успішного виконання кваліфікаційної роботи та виконання поставленої мети у вивченні теоретичних засад інформаційно-аналітичної діяльності були використані наступні методи: загальнонаукові методи, такі як узагальнення та абстрагування, емпіричний підхід, структурно-функціональний аналіз, класифікація та структурування, а також такі практичний метод як моніторинг.

Інформаційна база дослідження: нормативно-правові акти щодо Євроатлантичної інтеграції, інформаційно-аналітичні матеріали електронних видань, друкованих засобів масової інформації тощо.

Особистий внесок здобувача. Практична значущість дослідження у тому, що виявлені сучасні тенденції руху України в напрямку Євроатлантичної інтеграції та встановлено основні критерії цього процесу.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні положення кваліфікаційної роботи висвітлені в тезах.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Основний текст роботи викладено на 37 сторінках основного тексту. Ілюстративний матеріал представлено у вигляді 7 таблиць. Структура робота наступна: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (40 найменувань), додатки.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЄВРОАТЛАНТИЧНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Витоки спільного простору безпеки Європи та Північної Атлантики можна простежити до боротьби за незалежність Сполучених Штатів Америки. Ця країна була заснована на території європейських колоній, які боролися за незалежність. Безпека цього регіону тоді розумілася як збереження безперервності європейської влади, тоді як до справ колоній ставилися з увагою, подібною до внутрішніх справ. Хоча військова інтервенція закінчилася європейською невдачею, співпраця між цими регіонами була швидко налагоджена. Серйозне співробітництво між європейськими країнами та Сполученими Штатами почалося під час Першої світової війни. Тоді вперше, окрім політичної підтримки, Європа могла розраховувати й на матеріальну підтримку з боку США, головним чином у вигляді військової техніки та кредитів, наданих союзникам на її придбання.

Після війни співпраця між континентами ще більше зміцнилася. З ініціативи президента США Вудро Вільсона 28 червня 1919 року на Версальській конференції був підписаний Статут Ліги Націй, який потім став елементом Версальського договору і набув чинності 1 січня 10, 1920 після завершення процесу ратифікації. Перша світова війна також була першою тотальною війною, яка також залишила відбиток на мирному населенні. Ліга Націй була створена у відповідь на втрати, яких зазнали держави під час військових дій, і мала на меті забезпечити, щоб держави не вдавалися до сили як інструменту досягнення своїх політичних цілей.

Це підтвердило відносини Європи зі Сполученими Штатами, тоді як створення Пакту Келлога-Бріана можна розглядати як чітке підтвердження створення євроатлантичного простору безпеки. 27 серпня 1927 року в результаті переговорів між міністром закордонних справ Франції Арістідом Бріаном і державним секретарем США Френком Б. Келлогом було підписано

договір, який досі є одним із найважливіших документів у галузі міжнародного права. Його надзвичайно короткий зміст передбачає повну відмову держав-підписантів від застосування сили у своїй зовнішній політиці.

Хоча Паризький пакт підписали 62 країни, 1 вересня 1939 року одна з країн-учасниць здійснила агресію проти іншої. Напад Німеччини на Польщу поклав початок Другій світовій війні та наступному етапу посилення трансатлантичних відносин. Без участі США європейські країни не змогли б виграти цю війну. Іншим проявом міжнародного співробітництва між європейськими країнами та Сполученими Штатами стало створення 24 жовтня 1945 року Організації Об'єднаних Націй, яка мала замінити неефективну Лігу Націй і охороняти мир і безпеку, а також забезпечувати права людини у світі. Обидві сторони були зацікавлені в розвитку контактів, насамперед з точки зору безпеки. Крім того, країни Західної Європи та Сполучені Штати також були об'єднані спільними цінностями, такими як демократія, свобода, вільний ринок і плюралізм.

Окрім політичної та військової підтримки, Європа отримувала також матеріальну допомогу від США. У 1948-1952 роках діяла програма економічної допомоги Сполучених Штатів для Європи (European Recovery Program), також звана «План Маршалла», бенефіціарами якої були європейські країни з демократичною системою правління, виснажені та зруйновані війною. Вартість наданої допомоги перевищила 14 мільярдів доларів США (еквівалентно 140 мільярдам доларів США сьогодні), причому найбільше виграли від неї Велика Британія та Франція.

Це був також початок формування позиції США як світової держави. Ця країна була найменше зруйнована війною, а величезний попит у всьому світі на нові технології, обладнання та продовольство ще більше сприяв її економіці. Крім того, європейські країни втратили переважну більшість своїх заморських колоній, тим самим втративши частину доходів. За короткий час Сполучені Штати зайняли позицію, яка дозволяла їм нав'язувати свої умови іншим країнам.

У 1949 році країни зони, ще пам'ятаючи про втрати, зазанані під час Другої світової війни, створили політичну та військову організацію, яка мала забезпечити їх безпеку на основі взаємної співпраці. НАТО дуже швидко стало головним гарантом стабільності світового порядку, конкуруючи з Варшавським договором, створеним східним блоком. Незважаючи на кризи, що відбувалися між блоками під час холодної війни, світ був врятований від чергового глобального конфлікту. Сполучені Штати, що динамічно розвиваються, натомість стали лідером НАТО та зайняли домінуюче становище в ООН.

Вплив США на європейську політику також можна побачити на прикладах НБСЄ та ОБСЄ. Перші конференції 1970-х рр. спрямовані на стабілізацію та зміцнення безпеки в Європі за участю американської делегації. Це збіглося з періодом розрядки у відносинах між Сходом і Заходом. Хоча лунали голоси про зменшення впливу США в Європі, фактична зміна залежностей між континентами відбулася після закінчення холодної війни.

Зростання впливу США в Європі після Другої світової війни в певний момент замість посилення почало загрожувати політичній безпеці європейських країн. Щоб збільшити свої можливості та зменшити вплив США на європейську політику, країни регіону інтегрувалися в систему Європейського Союзу.

Після розпаду Радянського Союзу позиції західноєвропейських країн зміцнилися. Більшою мірою повернулася до ідеї європейської інтеграції, а спільні цінності стали переважати над інтересами окремих країн. «Зміни поставили під сумнів нинішню формулу атлантичного партнерства, оскільки загроза з боку СРСР зникла безповоротно, що, відповідно, призвело до підвищення безпеки в Європі. Ключовими проблемами було визначення нової ролі США та НАТО (що було інституційною основою американської присутності в Європі), а також встановлення чітких принципів, за якими обидві сторони співпрацювали в економічній сфері, а також у запобіганні та вирішенні конфліктів.

Тому нині відносини в євроатлантичному просторі безпеки НАТО є найбільш потужною структурою безпеки. Основоположна ціль НАТО – захищати демократичний євроатлантичний простір. В Європейському Союзі триває робота з підготовки правової та інституційної бази для автономного забезпечення безпеки його членів, перш ніж це станеться, ЄС покладається на тісну співпрацю з НАТО, де домінують Сполучені Штати. Збереження балансу між збереженням автономії та забезпеченням безпеки громадян є однією з головних здобутків Європейського Союзу.

У березні 2024 року Швеція офіційно вступила в НАТО і стала 32 членом Альянсу. Зі вступом до НАТО країн першої хвилі в 1999 році до складу НАТО увійшли сусіди України – Польща та Угорщина, а під час другої хвилі (березень 2004 року) до блоку НАТО приєдналися Румунія, Болгарія та Словаччина [1].

Україна має спільний сухопутний кордон з чотирма країнами НАТО: 608 км з Румунією, 542 км з Польщею, 135 км з Угорщиною та 98 км з Словаччиною. Таким чином, західний та південний кордони України стали східним кордоном Північноатлантичного альянсу, створеного повноправними учасниками європейської системи колективної безпеки, яка економічно та військово спроможна протистояти агресії, спрямованій проти будь-кого з його учасників [31]. Члени НАТО мають відповідати базовим принципам, втіленим у Вашингтонському договорі: демократії, свободи особистості і верховенства права, викладеним у преамбулі до цього договору [6, с. 20]. Нині Україна відважно відстоює ці самі принципи на полі бою [1].

В наш час Україна фактично обороняє Східний фланг Північноатлантичного альянсу, не допускаючи рф поширювати «руський мир». Так само як це роблять у Польщі, Литві, Латвії, Естонії, Фінляндії тощо. Україна, як ніколи в своїй історії рішуча в своєму вступі в Альянс, громадська підтримка досягла рекордних показників [1, с. 89].

Основні нормативні документи у сфері співробітництва України з НАТО показані в таблиці 1.1.

Основні нормативні документи у сфері співробітництва України з НАТО

Дата	Нормативний акт	Характеристика
21.11.2002 р.	Постанова ВРХ «Про рекомендації парламентських слухань про взаємовідносини та співробітництво України з НАТО» [27]	вперше висловлено підтримку Парламенту курсу на набуття Україною повноправного членства в Організації Північноатлантичного договору. відзначено, що євроатлантична інтеграція України є суттєвим фактором зміцнення її національної безпеки
19.06.2003 р.	ЗУ «Про основи національної безпеки України» [26]	до пріоритетів національних інтересів України відніс «інтеграцію України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі та в євроатлантичний безпековий простір з метою набуття членства в Організації Північноатлантичного договору
01.07.2010 р.	ЗУ «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики України» [22]	Протилежний вектор руху в напрямі «від НАТО». Документ визначив позаблоковий статус Української держави, що робило неможливим продовження її євроатлантичної інтеграції.
23.12.2014 р.	ЗУ «Про внесення змін до деяких законів України щодо відмови України від здійснення політики позаблоковості» [20]	було відновлено положення, що серед пріоритетів національних інтересів є інтеграція України у європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС та в євроатлантичний безпековий простір
21.06.2018 р.	ЗУ «Про національну безпеку України» [25]	посилив нормативно-правову фіксацію євроатлантичного курсу держави
07.02.2019 р.	ЗУ «Про внесення змін до Конституції України ... Організації Північноатлантичного договору» [25]	положення про євроатлантичний курс України вперше в умовах її незалежного державно-політичного розвитку були внесені в Конституцію України
11.08.2021 р.	Указ Президента України «Про Стратегію комунікації з питань євроатлантичної інтеграції України на період до 2025 року» [29]	метою євроатлантичної інтеграції України є гарантування її незалежності, територіальної цілісності, суспільного прогресу, запобігання виникненню нових загроз стабільності і безпеці на Європейсько-му континенті.

Джерело: адаптовано за даними [2; 7; 20-29].

Вважаємо, що конституційне закріплення цілі щодо набуття Україною членства в НАТО стало надзвичайно вагомим державотворчим та суспільно-політичним рішенням.

Спробуємо виділити основні етапи євроатлантичної інтеграції України (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Основні етапи євроатлантичної інтеграції України

Етап	Період	Характеристика
1	1992-1997 рр.	створення основ співробітництва України з НАТО
2	1997-2005 рр.	інтенсифікація співробітництва України з Альянсом
3	2005-2008 рр.	підготовка України до подання заявки на повноцінне членство в НАТО
4	2008-2010 рр.	продовження співробітництва України з Альянсом з одночасним відтермінуванням її вступу на невизначений термін
5	2010-2014 рр.	гальмування співробітництва України з НАТО за ініціативою української сторони
6	2014-2019 рр.	повторна інтенсифікація співробітництва України з Альянсом із законодавчим (конституційним) закріпленням майбутнього членства в НАТО
7	2020-2021 рр.	поглиблення співробітництва України з Альянсом
8	починаючи з 2022 р -	співробітництва України з НАТО під час війни на території України

Джерело: адаптовано за даними [2; 5].

З моменту здобуття незалежності Україна постійно працювала на створення комплексних нормативно-правових актів та інституцій для сприяння її взаємодії з Організацією Північноатлантичного договору (НАТО). Відданість країни цій справі чітко продемонстрована послідовними кроками, здійсненими українським урядом.

Перша зустріч між Генеральним секретарем НАТО М. Вернером і Києвом відбулася в лютому 1992 р. Під час цього візиту М. Вернер надіслав офіційне запрошення Україні приєднатися до Ради Північноатлантичного партнерства, яка пізніше стала Радою євроатлантичного співробітництва в 1997 р. 10 березня 1992 року Україна офіційно стала членом цієї безпекової організації. Інша значна віха відбулася в липні 1992 р., коли президент Л. Кравчук здійснив свій інавгураційний візит до штаб-квартири НАТО в Брюсселі [2, с. 159].

У 1992 році в Брюсселі було відкрито Посольство України, яке стало центром зв'язку між нашою державою та НАТО. Через два роки, у 1994 році, Україна офіційно підписала Рамковий документ «Партнерство заради миру» як ініціативу співпраці, сформульовану НАТО. 1994 рік ознаменувався започаткуванням прямих переговорів України з НАТО у форматі «16+1», як це визначено Рамковим документом ініціативи «Партнерство заради миру». Мета полягала у дослідженні передумов для налагодження унікальних зв'язків та встановлення «особливого партнерства» між Україною та НАТО. Згодом, у 1995 році, початкову Індивідуальну програму партнерства між Україною та НАТО було офіційно ратифіковано [11, с. 56].

У 1996 році було створено посаду Головного координатора військового співробітництва України з НАТО та Західноєвропейським Союзом. Наступного року було підписано Хартію про особливе партнерство між Україною та НАТО, яка стала основною основою для відносин України з цією організацією. Цей документ окреслив політичні зобов'язання обох сторін на найвищому рівні та підкреслив важливість сприяння «особливому» та «ефективному» партнерству для посилення стабільності та просування спільних демократичних цінностей у Центральній та Східній Європі. У тому ж році було сформовано Комісію Україна-НАТО для нагляду за прийняттям рішень, сприяння розвитку відносин Україна-НАТО та нагляду за спільними зусиллями між двома суб'єктами. Крім того, у 2001 році було офіційно затверджено Державну програму співробітництва України з НАТО на 2001-2004 роки [3].

У 2001 році було офіційно затверджено Положення про національних координаторів співробітництва України з НАТО. Наступного, 2002 року, було підписано План дій Україна-НАТО. Цей важливий документ окреслив стратегічні цілі та пріоритети України в її прагненні до повної інтеграції в євроатлантичні структури безпеки. Крім того, він створив стратегічні рамки для теперішнього та майбутнього співробітництва України з НАТО відповідно до принципів, викладених у Хартії спеціального партнерства [2, с. 159].

У 2003 році було введено посаду Уповноваженого України з питань європейської та євроатлантичної інтеграції для сприяння прогресивному просуванню України на шляху становлення до європейської та євроатлантичної спільноти. Ця посада була спрямована на координацію та нагляд за зусиллями та ініціативами, вжитими урядовими органами у цій сфері. Крім того, створено Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції як дорадчий орган, що діє під керівництвом Президента України. Його головним завданням було забезпечення системної реалізації стратегічного напрямку України на євроатлантичну інтеграцію та надання рекомендацій щодо узгодження діяльності органів виконавчої влади у цій сфері [8, с. 38].

З 2003 по 2009 рік Україна послідовно подавала Цільові плани, спрямовані на виконання цілей і прагнень, викладених у Плані дій Україна-НАТО. Ці плани були ретельно розроблені на основі пропозицій, наданих міністерствами та відомствами, і охоплювали широкий спектр конкретних цілей у багатьох секторах. Це включало питання, що стосувалися внутрішньої політики, зовнішньої політики, реструктуризації інститутів безпеки та оборони, кампаній з підвищення обізнаності громадськості, інформаційної безпеки, а також економічні та правові питання [3].

У 2004 році в Україні запроваджено Державну програму інформування громадськості про євроатлантичну інтеграцію на 2004-2007 роки. Крім того, реалізовано Державну програму підготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції. Наступного року Україна як учасник програми «Партнерство заради миру» висловила прагнення вступити до НАТО. Комісія Україна – НАТО вирішив активізувати діалог щодо амбіцій України щодо членства в НАТО та необхідних реформ. У Воєнній доктрині України від 21 квітня 2005 р. акцентовано увагу на підготовці країни до повноправного членства в НАТО та ЄС. Головним пріоритетом як зовнішньої, так і внутрішньої політики визначено активізацію євроатлантичної інтеграції з акцентом на вступ до НАТО [2, с. 160].

У 2006 році було створено Національну систему координації співробітництва України з Організацією Північноатлантичного договору (НАТО) з метою забезпечення виконання ключових завдань щодо розвитку відносин України з НАТО, зміцнення партнерських відносин України з державами-членами НАТО, та виконання Україною критеріїв членства в НАТО. Одночасно утворено Міжвідомчу комісію з питань підготовки України до вступу до НАТО як дорадчий орган під керівництвом Президента України, що є невід'ємною складовою національної системи координації України з НАТО [32, с. 160].

Під час Бухарестського саміту Північноатлантичної ради НАТО у квітні 2008 року глави держав прийняли рішення про включення України та Грузії в майбутньому до Альянсу. Однак через тверду позицію Німеччини та Франції конкретні дати не були оголошені. Лідери цих країн висловили стурбованість тим, що не всі політичні партії в Україні, а також населення Східної України підтримують ідею вступу України до НАТО. У результаті Альянс відклав питання їхнього членства до Плану дій щодо членства (ПДЧ) із гарантією їх остаточного вступу до НАТО. Крім того, у 2008 році було підписано Державну цільову програму інформування населення з питань євроатлантичної інтеграції України на 2008-2011 роки [2, с. 160].

У 2009 році відбулася значна зміна у співпраці України з Альянсом, оскільки річні цільові плани сторін були замінені річними національними програмами. Цей зсув ознаменувався підписанням Декларації про доповнення Хартії спеціального партнерства. У 2009-2010 роках Україна увійшла до річних національних програм, спрямованих на підготовку до членства в Організації Північноатлантичного договору. Проте, починаючи з 2010 року, відчутно зменшилася прагнення України до євроатлантичної інтеграції. Такий зсув відбувся насамперед через набрання чинності Закону України від 1 липня 2010 року, який закріпив позаблоковий статус країни, що унеможливило її євроатлантичну інтеграцію. Відповідно до цього закону внесено зміни до чинного законодавства. Міжвідомча комісія з питань підготовки України до

членства в НАТО та Національний центр євроатлантичної інтеграції були розпущені Президентом України у квітні 2010 року, однак у листопаді того ж року він видав указ про збереження партнерства України з Північноатлантичним договором. організація. Ці заходи призвели до зменшення євроатлантичної риторики Києва, хоча це все ще залишалось важливою темою в реальному політичному ландшафті [11, с. 57].

З 2011 по 2019 роки під егідою Комісії Україна – НАТО Україна та НАТО підписали щорічні національні програми співпраці, відомі як Річні національні програми. Проте був виняток у 2014 році, коли в Україні після Революції Гідності 2013-2014 років відбулося демократичне оновлення легітимної влади. Це оновлення включало вибори глави держави, парламенту та місцевих посад. Політична криза цього періоду призвела до зменшення уваги держави до питань зовнішньої політики, зокрема питань євроатлантичного співробітництва [2, с. 160].

За поданням Президента України 23 грудня 2014 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відмови України від політики позаблоковості» [20]. Цим законом було відновлено статтю 6 Закону України «Про основи національної безпеки України» від 10 червня 2003 року (на сьогодні втратив чинність), яка визначає пріоритетність інтеграції України в європейську політико-економічну та правову сферу [26]. Кінцевою метою є отримання членства в Європейському Союзі та євроатлантичному просторі безпеки. Крім того, закон підкреслює важливість сприяння рівноправним і взаємовигідним відносинам з іншими країнами в усьому світі в інтересах України [4].

2017 рік ознаменувався започаткуванням Концепції підвищення рівня поінформованості громадян про євроатлантичну інтеграцію України на 2017-2020 роки [2]. 21 червня 2018 року, було прийнято Закон України «Про національну безпеку України», який містить статтю 3, яка підкреслює важливість інтеграції України в європейську політичну, економічну, безпекову та правову сферу, а також її прагнення стати членом Європейського Союзу та

Організації Північноатлантичного договору, одночасно розвиваючи справедливі та взаємовигідні відносини з іншими країнами [25].

Включення положень щодо євроатлантичної траєкторії нашої держави до Основного Закону відбулося 7 лютого 2019 року [40]. Як наслідок, преамбула оновленої Конституції України тепер підтверджує «український народ» Європейська ідентичність і незворотність України щодо європейського та євроатлантичного шляхів [7].

У IV розділі документа під назвою «Верховна Рада України» наголошується на важливості визначення засад внутрішньої та зовнішньої політики. Крім того, наголошується на важливості реалізації стратегічного курсу держави та досягнення повноправного членства як в Європейському Союзі, так і в Організації Північноатлантичного договору. Переходячи до розділу V, де йдеться про «Президента України», отримуємо інформацію, що президент виступає гарантом стратегічного курсу держави на досягнення повноправного членства як в Європейському Союзі, так і в Організації Північноатлантичного договору. Насамкінець, у Розділі VI, зокрема стосовно «Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади», зазначено, що уряд відіграє вирішальну роль у забезпеченні успішної реалізації стратегічного курсу держави на повноправне членство як у Європейському, так і в Європейському Союзі. Союзу та Організації Північноатлантичного договору [7].

Затвердження Положення про Комісію з питань євроатлантичної інтеграції України та її складу відбулося 30 жовтня 2019 року. Згодом, 5 лютого 2020 року, Уряд України затвердив Річну національну програму на 2020 рік (далі РНП-2020) при Комісії Україна-НАТО [11]. Ця програма представляє кілька новаторських елементів.

Основна увага РНП -2020 зосереджена на безпеці, правах, свободах і законних інтересах людей, а також містить механізм моніторингу ефективності. Він базується на принципах, структурі та змісті планів дій щодо членства в НАТО, яких дотримуються країни, що раніше приєдналися до Альянсу.

Головною метою РНП-2020 є продовження реформування сектору безпеки і оборони України. Це передбачає приведення системи управління силами оборони, стратегічного та оперативного управління, зв'язку, розвідки та спостереження до стандартів НАТО та сумісності з системами Альянсу. Крім того, РНП-2020 має на меті встановлення демократичного цивільного контролю над сектором безпеки та оборони, створення можливостей для українських підприємств для участі в багатонаціональних проектах НАТО, пов'язаних із розробкою та виробництвом озброєння та техніки тощо. Крім того, РНП -2020 має на меті заохотити додаткові демократичні зрушення в Україні, включаючи створення ринкової економіки та запровадження прозорої податкової системи для підвищення ефективності [35, с. 160].

Співпраця України з країнами НАТО та ЄС у галузі науки разом із зусиллями щодо зміцнення системи боротьби з тероризмом зміцнюють її позицію як надійного союзника в системі глобальної безпеки. Крім того, Україна зосереджена на зміцненні національної системи стабільності та захисті критичної інфраструктури. РНП-2020 тісно узгоджується з принципами та цілями, викладеними в Плані дій щодо членства в НАТО.

При оцінці РНП -2020 також слід враховувати офіційний запит України на приєднання до Програми розширених можливостей (ERP) у листопаді 2019 року, що відрізняє її від попередніх програм [11]. Ця програма пропонує різноманітні переваги, зокрема покращений зв'язок і обмін розвідданими, а також можливості для громадян країн-партнерів зайняти посади в штаб-квартирі НАТО та командній структурі Альянсу.

Ймовірно, з 2022 р. започатковується новий етап у взаєминах України з НАТО, проте його змістовне наповнення відбувається в умовах російсько-української війни.

Висновки до першого розділу

Зміни навколишнього середовища, міжнародні та двосторонні та багатосторонні відносини України, роблять необхідним переглянути та виправити напрями зовнішньої та безпекової політики України таким чином, щоб її становище докорінно покращилось, як в процесі Євроатлантичної інтеграції на європейській та міжнародній арені, так і в сфері безпеки.

Незважаючи на значну кількість державницьких ініціатив, реалізованих за весь час політичної та державної незалежності України, можна стверджувати, що головна мета євроатлантичної інтеграції – відсутність нашої держави у списку членів НАТО – не досягнута. Це контрастує з успіхом країни в тому, щоб стати повноправним членом Альянсу з більш обмеженими часовими, інституційними, регуляторними та іншими ресурсами.

Процес глобалізації в сучасному світі тісно переплітається з євроатлантичною інтеграцією, яка є продовженням основної траєкторії модернізації західної цивілізації. Ця інтеграція охоплює кілька вимірів, включаючи поглиблення інтеграції в різних аспектах соціально-політичного життя, таких як політика, економіка та військова справа. Ці виміри разом утворюють згуртовану спільноту. Крім того, євроатлантична інтеграція передбачає географічне розширення європейської спільноти за рахунок включення нових членів із Центральної та Східної Європи.

РОЗДІЛ 2.

ДІАГНОСТИКА СУЧАСНИХ ЗАГРОЗ ПОЛІТИЦІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Питання національної безпеки набуває для нашої країни безпрецедентного і майже драматичного значення в нинішніх умовах. Глибокі геополітичні зрушення, які спостерігалися в останнє десятиліття, у поєднанні з військово-політичним протистоянням України із сусідньою державою, яка плекає імперські амбіції, докорінно змінили всю систему міжнародних відносин, встановлену після Другої світової війни. Сьогодні держава-гегемон намагається утвердити своє панування в глобальному масштабі, в односторонньому порядку визначаючи позицію, яку кожна держава може займати у світі, і роль, яку вона може відігравати в ньому [38].

Система національної безпеки є матеріальним утворенням, що складається з відносно автономних, але взаємопов'язаних підсистем. Важливо підкреслити, що ці «підсистеми» є об'єктами зі значним рівнем незалежності, які також виконують певні функції в рамках загальної системи. Розглядаючи ієрархічну структуру та функціонування згаданої соціальної системи, стає очевидним, що система національної безпеки України є надзвичайно складною та інтегрованою системою. Він діє на багатьох рівнях і відкритий для суспільства, яке формується різними внутрішніми та зовнішніми факторами. Система національної безпеки України – це складне поєднання підсистем і елементів, що керується природними закономірностями розвитку людини, суспільства і держави. Вона розглядається як динамічна система, взаємопов'язана як внутрішньо, так і зовні [4].

Наразі виникає необхідність переоцінки поняття «національна безпека» в рамках інтеграції України до НАТО та реалій воєнного часу. З нашої точки зору, концепція національної безпеки в рамках інтеграції в НАТО охоплює набір відчутних елементів, які сприяють створенню сприятливих умов для

розвитку держави при дотриманні фундаментальних стандартів і принципів НАТО. Ці елементи включають військовий потенціал держави, ефективне зростання та збереження основних цінностей і традицій, гармонійні відносини між громадянами та державою, здатність ефективно протистояти зовнішнім викликам і пом'якшувати загрози, а також досягнення національних інтересів для досягнення суспільних цілей [4].

Дотримуючись сформованих доктрин, концепцій, стратегій і програм, Україна забезпечує свою національну безпеку шляхом цілісної державної політики, яка охоплює економічну, військову, розвідувальну, політичну, соціальну, науково-технічну, екологічну та інші сфери [28].

Основним завданням державної політики у сфері національної безпеки і оборони є захист добробуту та гідності людини і громадянина, забезпечення захисту її конституційних прав і свобод, а також забезпечення безпечних умов життя. Крім того, вона спрямована на збереження демократичних цінностей, добробуту та сталого розвитку суспільства, а також на підтримку конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності держави. Крім того, ця політика спрямована на захист території та навколишнього середовища від будь-яких потенційних надзвичайних ситуацій. Важливо зазначити, що формування державної політики у сфері національної безпеки і оборони ґрунтується на комплексі основоположних принципів.

У сфері забезпечення національної безпеки державне управління охоплює широкий спектр заходів, спрямованих на піднесення економіки країни, зокрема військового господарства. Це включає впровадження управлінських, політичних, організаційних, дипломатичних та інших стратегій для постійного підвищення технічного та технологічного рівня та загальної конкурентоспроможності нації. Крім того, це передбачає оновлення та підвищення наукоємності виробленої продукції, сприяння розвитку людського потенціалу через освіту та споживання, а також сприяння соціальній єдності для зміцнення політичного, економічного, наукового, технічного, соціального,

духовного та військового потенціалу країни. . По суті, державне управління національною безпекою рівносильне управлінню суспільством у цілому. У сьогоденньому контексті це стосується військових методів захисту, розвитку військово-промислового комплексу, створення висококваліфікованих збройних сил та інтеграції військового управління в усі аспекти суспільства. Цілеспрямована діяльність із забезпечення національної безпеки України передбачає спільні зусилля державних і недержавних суб'єктів, зокрема підприємств, установ, організацій, окремих громадян [38].

Основні національні інтереси України охоплюють різні аспекти, зокрема дотримання принципів верховенства права, підзвітності, законності, прозорості та демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони, а також застосування сили. Крім того, Україна цінує дотримання норм міжнародного права та активну участь у міжнародних зусиллях щодо підтримання миру, безпеки, функціонування міждержавної системи та механізмів колективної безпеки. Розвиток сектору безпеки та оборони розглядається як важливий інструмент реалізації державної політики у сфері національної безпеки та оборони. Пріоритетом також є дотримання прав людини і громадянина, верховенства права та мирних засобів вирішення конфліктів. Швидкі та відповідні заходи для захисту національних інтересів як від існуючих, так і від потенційних загроз є важливими. Крім того, чітко наголошується на визначенні ролі та співпраці державних органів у забезпеченні національної безпеки, а також на демократичному цивільному нагляді за сектором безпеки та оборони та іншими компонентами системи національної безпеки.

До принципів, які дотримується Україна, належать збереження суверенітету і територіальної цілісності держави, підтримка демократичного конституційного ладу, утримання від втручання в її внутрішні справи. Крім того, Україна прагне сприяти сталому розвитку національної економіки, громадянського суспільства та держави з метою підвищення добробуту та якості життя свого населення. Крім того, Україна прагне інтегруватися в

європейську політичну, економічну, безпекову та правову сферу, маючи намір стати членом як Європейського Союзу, так і Організації Північноатлантичного договору (НАТО), а також розвивати рівноправні та взаємовигідні відносини з іншими націями [25].

Україна – це демократична держава, яка дотримується демократичних цінностей і бореться за них. Національна безпека і суверенітет України для НАТО мають вагомим значення в довгостроковій перспективі. Фактори того, чому НАТО потребує Україну, чому подолання найбільшої загрози, іншими словами перемога України над збройними силами країни-агресора важлива для НАТО та всьому світу показано в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Чому НАТО потребує Україну

№	Фактор	Характеристика
1	Геополітичне значення	рф має намір відповідно до договорів розширити буферну зону між рф та НАТО Україна є “критичним ядром безпеки Європи Україна є однією з найбільших Європи Україна знаходиться в самому центрі Європи
2	Україна обороняє Європу – східний фланг НАТО	війна вже змусила більшість держав - членів НАТО намагатися посилювати власні оборонні спроможності пріоритетною метою рф, окрім знищення України, є руйнація ЄС і НАТО Україна вже робить внесок у захист, який засновано на правилах порядку у Європі Україна знаходиться на перетині Східної та Західної Європи, а також має спільний сухопутний кордон з чотирма країнами НАТО Україна обороняє кордон НАТО довжиною у 1383 км
3	Україна – це стратегічний актив для НАТО	ЗСУ, озброєні і випробувані бойовим досвідом, могли б сформувати перевірене в боях ядро “європейської армії”
4	Відновлення міжнародного права	росія руйнує існуючі міжнародні норми рф грубо порушила ключові постулати Статуту ООН вчинила злочинну агресію проти суверенної держави
5	Захист та розвиток демократії	авторитарні держави, такі як рф, несуть небезпеку та загрозу для існування та розвитку демократії й прав людини як на регіональному, як і на міжнародному рівнях
6	Наслідки і майбутнє	війна в Україні - уже має серйозні далекосяжні наслідки, які торкаються різних регіонів світу

Джерело: адаптовано за даними [1]

За роки повномасштабної війни на території України принципово іншими стали умови існування й розвитку для нашої країни, іншими стали й загрози, під якими ми як країна знаходимося, і відповідно змінюються й завдання щодо їх своєчасного виявлення, попередження й нейтралізації [1].

Для НАТО важливо маючи Україну в зоні свого впливу, не допустити рф ближче до Європи, а часткове захоплення України рф суттєво погіршить безпекову ситуацію у Європі. Омріяна перемога рф в Україні лише зміцнить переконання країни-агресора в тому, що її зовнішньополітичні інтереси можуть бути досягнуті за допомогою воєнної сили. Війна вже примусила учасників НАТО посилювати свої оборонні спроможності. Наприклад, Польща, Німеччина, нещодавно прийняті Фінляндія і Швеція значно збільшили військові витрати на оборонні потреби..

В євроатлантичному просторі безпекова ситуація стала б більш стабільною, якщо б сьогодні ЗСУ, як одна з найсильніших і найдосвідченіших європейських армій була інтегрована в НАТО. Наголосимо, що Україна щоденно у боях доводить свою воєнну можливість захищати безпеку у європейському просторі. Вважаємо, що членство України в НАТО скасувало би найбільший виклик безпеці Європи, який становить авторитарна рф та з рештою, в перспективі може запустити трансформацію постпутінської рф.

Україна, як країна-член НАТО, могла б розраховувати на захист спільної армії Альянсу. Для захисту від зовнішніх загроз Північноатлантичний альянс утримує спеціальні військові формування, що складаються з підрозділів, які знаходяться під спільним командуванням окремих держав-членів.

Отже, війна в Україні – матиме чи вже має серйозні далекосяжні наслідки, які торкаються не тільки нашої країни, а й різних регіонів світу. На політичні, воєнні, екологічні, економічні та демографічні наслідки не можна не зважати, тому перерахуємо їх:

- енергетична криза, спричинена рф;
- блокування рф українського сільськогосподарського експорту;
- голод десятків мільйонів людей;

- економічна криза, як наслідок різкого зростання цін на продовольство;
- ядерне залякування і шантаж;
- глобальна катастрофи через руйнування АЕС на території України;
- гуманітарна і міграційна криза – більше 10 млн українських вимушених переселенців зараз роззіхалися по різних країнах світу.

Аналіз наукових доробків [9; 12; 15; 38] з проблем безпекознавства дозволяє виокремити ризики національній безпеці України при Євроатлантичній інтеграції.

Таблиця 2.2

Ризики національній безпеці України

№	Ризики	Характеристика
1.	геополітичні	пов'язані насамперед з відносинами з рф
2.	соціально-економічні	виникнуть через значні фінансові витрати щодо реалізації різноманітних проектів, пов'язаних з євроатлантичним інтеграційним курсом, стосовно встановлення певних соціальних стандартів
3.	військові та військово-політичні	пов'язані з питаннями оборонної політики України в системі та з урахуванням інтересів Альянсу
4.	внутрішньополітичні	погіршення ситуації в зв'язку окупацією частини країни та неоднакове ставлення громадян до питання вступу до НАТО

Джерело: адаптовано за даними [9; 12; 15; 38]

Повномасштабна російська агресія проти України спричинила найсерйознішу безпекову кризу в Європі з часів Другої світової війни [5, с. 128]. З урахуванням сучасного геополітичного становища України, внаслідок анексії Криму РФ та повноцінна війна з РФ, свідчать, що Україна не має реалістичної перспективи самостійно забезпечити свою національну безпеку. Ситуація, яка склалася становить беззаперечну загрозу для національних інтересів України, що полягають у забезпеченні територіальної цілісності, запобіганні міграційній кризі, стабільного й незалежного розвитку країни в інтересах українського суспільства тощо, тому долучення до євроатлантичної системи безпеки є стало критично важливим питанням для України [4, с. 12].

І це, на превеликий сум, далеко невичерпаний перелік загроз національній безпеці України та іншим країнам, спричинених агресивною

політикою кремля. Тому єдиним можливим шляхом гарантування Україні безпеки буде інтеграція України до двосторонніх чи багатосторонніх систем колективної оборони.

Незважаючи на значну агресію з боку Російської Федерації, Україна залишається відданою своїй стратегічній меті досягнення повноправного членства в Європейському Союзі та НАТО. Цей євроатлантичний шлях розвитку закріплений у Конституції та є основою внутрішньої та зовнішньополітичної діяльності українських державних інституцій [31, с. 48].

Що стосується відновлення безпеки в Європі, то Організація Північноатлантичного договору (НАТО) зараз демонструє брак сил і невпевненість. Недавній саміт НАТО у Вільнюсі, Литва, у липні 2023 року підтвердив зміну стратегічної концепції, визначивши Російську Федерацію як головну загрозу для Альянсу. Однак НАТО не змогло взяти на себе відповідальність за Україну, безпосередню жертву російської агресії, і натомість визначило її як «буферну зону» або «форпост» для стримування російської загрози. Це рішення залишає країни Центральної та Східної Європи, а також країни Балтії, які мають спільний кордон з Росією, уразливими перед відкрито проголошеною агресією Москви. Підсумки Вільнюського саміту НАТО перегукуються з порушеною обіцянкою, даною на Бухарестському саміті 2008 року, коли Україні та Грузії було відмовлено у вступі до Альянсу. Натомість у Вільнюському комюніке визнається важливість безпеки України для Альянсу та визнається право України на самооборону. У комюніке також висловлюється вдячність за фінансову та військово-технічну допомогу, яку надають інші країни для підтримки офіційної влади в Києві. Як потенційний шлях до членства в НАТО в майбутньому, Україна приєдналася до Альянсу без Плану дій щодо членства (далі ПДЧ) і створення Ради Україна-НАТО, яка замінила Комісію Україна-НАТО.

Незважаючи на зміну умов безпеки в Європі, триваючу війну в Україні та зростання загрози з боку росії, НАТО продовжує висувати нові вимоги до членства України в організації. Ці нові вимоги часто розпливчасті та відкриті

для тлумачень, що ускладнює їх виконання для України. В Інституті зовнішньополітичних досліджень припускають, що НАТО використовує ці вимоги як спосіб відстрочити вступ України до Альянсу, уникаючи при цьому власних оборонних зобов'язань. Альянсу важко швидко адаптуватися до мінливого ландшафту безпеки на континенті. Крім того, країни-члени НАТО не наважуються протистояти прямо росії, оскільки не мають необхідних ресурсів для широкомасштабної війни та не можуть змінити поведінку країни-агресора. Натомість підхід НАТО зосереджений на стримуванні, наданні підтримки Україні для забезпечення стабільності та стійкості без ризику тотального конфлікту. Підсумки Вільнюського саміту показують, що НАТО ще не готове змінити цю стратегію.

Водночас Альянс визнає тривалий характер російсько-українського конфлікту та визнає необхідність готовності. Крім того, існує можливість надати Україні гарантії безпеки, ефективно стримуючи будь-які майбутні випадки російської агресії, не ставлячи під загрозу стабільність системи безпеки Європи після конфлікту. Єдиним механізмом, який може гарантувати реалізацію цього сценарію, є вступ України до Альянсу.

Нинішню позицію НАТО щодо потенційного членства України в організації можна підсумувати так: членство буде розглядатися лише після закінчення російсько-української війни. Це означає, що Україна та Росія повинні спочатку підписати угоди, які гарантуватимуть безпеку, територіальну цілісність, суверенітет України та визнання її міжнародно визнаних кордонів. Парадокс полягає в тому, що членство України в НАТО розглядається як основний засіб досягнення цих цілей. Але поки триває конфлікт, офіційний Київ не має доступу до цього інструменту. Тим часом Генеральний секретар НАТО Е. Столтенберг визнає прямий зв'язок між трьома ключовими елементами: членством України в НАТО, розв'язанням російсько-української війни та встановленням тривалого миру в Європі після війни. Слід зазначити, що НАТО наголошує на двосторонніх угодах між урядами, які б забезпечили військову та економічну стабільність України у протистоянні з Росією. Ці угоди

також сприятимуть адаптації Збройних Сил України до стандартів НАТО та повній сумісності сил України та НАТО. Це буде досягнуто шляхом надання Україні сучасного озброєння та проведення регулярних тренувальних місій для українських військовослужбовців на військових базах країн-членів альянсу НАТО.

Ключові висновки саміту НАТО у Вільнюсі щодо України можна підсумувати так: Сполучені Штати та їхні союзники в Північноатлантичному альянсі не готові запропонувати Україні чіткі гарантії безпеки чи конкретний графік її вступу до організації. Така політична позиція країн-членів НАТО, які відкладають офіційне запрошення Україні, спонукає Київ до встановлення тимчасових альтернативних рамок безпеки. Ці рамки передбачають формування менших альянсів з європейськими партнерами, які готові вжити рішучих заходів у протидії російській агресії.

Намагаючись протистояти власній нерішучості та браку енергії, західні демократії активно допомагають Україні пакетами військової та фінансової допомоги. Їхня мета – створити Україну як опорний пункт у Східній Європі та підірвати силу Російської Федерації шляхом досягнення перемоги на полі бою та впровадження економічних санкцій. Тим не менш, стабільність і впевненість у цій підтримці Заходу залежить від політичного ландшафту та настроїв виборців у демократичних країнах, коли вони готуються до майбутніх виборів у 2024 році.

Для протидії російській агресії українські сили опору взяли на озброєння модель сильно укріпленого форпосту. Хоча такий підхід може створити короткочасний опір, він зрештою призведе до економічного та демографічного виснаження України. Щоб забезпечити довгострокову стабільність, Київ має натомість зосередитися на підтримці євроінтеграційного руху та формуванні регіонального безпекового альянсу з сусідніми країнами Центральної та Східної Європи. Це включає посилення оборонної співпраці з Польщею, Великою Британією та країнами Балтії, оскільки вони сприймають загрози тісно з українським.

Оборонний підхід Північноатлантичного альянсу до російсько-українського конфлікту, зосереджений на твердій політичній позиції держав-членів щодо непротивлення Російській Федерації, спонукав Європейський Союз переглянути різні питання безпеки. Це включає переоцінку значення України в безпековому ландшафті Європи. Відповідно, Європейський Союз збільшив інвестиції у власну безпеку та посилив підтримку обороноздатності України. Наприклад, у травні ЄС виділив значний 1 мільярд євро на закупівлю артилерійських снарядів для України. Проте поступовий прогрес у зміцненні оборонного потенціалу європейських держав свідчить про те, що ЄС не повністю припинив свою значну залежність від військових ресурсів. Шлях до створення більш самостійної Європи, яка втілює б геополітичні прагнення Брюсселя та Парижа, лише на ранніх стадіях.

Висновки до другого розділу

Підсумовуючи сказане, важливо виділити дві ключові підсистеми механізму забезпечення національної безпеки: а) нормативно-правову базу, яка охоплює цілісну та несуперечливу систему нормативно-правових актів, що юридично визнають національну безпеку держави; б) організаційно-правову (інституційну) основу, що передбачає визначення цілей, завдань, переліку та повноважень суб'єктів державної влади та інститутів громадянського суспільства, відповідальних за забезпечення національної безпеки.

Інтеграція в НАТО вимагає всебічного підходу до національної безпеки, що охоплює захист життєво важливих інтересів у різних сферах, таких як економіка, політика, військова діяльність, навколишнє середовище, суспільство, продовольство та гуманітарна діяльність. Надалі національна безпека передбачатиме не лише захист цих інтересів, але й забезпечення безперешкодного й успішного розвитку всіх соціальних інститутів і систем. Крім того, це передбачатиме створення сприятливих умов, які відповідають як

міжнародним, так і національним правовим нормам, сприяючи зростанню та процвітанню окремих людей, суспільства та держави.

Україна стає дедалі більш активним гравцем у міжнародних відносинах у зв'язку зі своїм геополітичним положенням. На сьогодні Україну так і не запросили до Північноатлантичного альянсу, ні Бухарестський, ні Вільнюській саміти не виправдали надій і сподівань мільйонів українців, хоча на сьогодні безпекова ситуація свідчить, що НАТО потребує вступу України не менше ніж Україна до НАТО.

Ключові висновки саміту НАТО у Вільнюсі щодо України можна підсумувати так: Сполучені Штати та їхні союзники в Північноатлантичному альянсі не готові запропонувати Україні чіткі гарантії безпеки чи конкретний графік її вступу до організації. Така політична позиція країн-членів НАТО, які відкладають офіційне запрошення Україні, спонукає Київ до встановлення тимчасових альтернативних рамок безпеки. Ці рамки передбачають формування менших альянсів з європейськими партнерами, які готові вжити рішучих заходів у протидії російській агресії.

РОЗДІЛ 3.

ЄВРОАТЛАНТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК НАПРЯМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Фактично 20 років Україна прагне Євроатлантичної інтеграції маючи за мету вступ до НАТО (якщо не враховувати законодавчо закріплений позаблоковий статус у 2010-2014 рр. за період проросійського президентства втікача В. Януковича). Вступ України в НАТО, курс на європейський та євроатлантичний розвиток – це ті рішення, які дадуть змогу Україні вийти із зони впливу рф та сприятимуть закінченню війни [1].

Вже сьогодні, держави – учасники НАТО надають Україні допомогу, яка включає в себе:

- медичну допомогу щодо лікування і реабілітації українських військовослужбовців;
- підготовку особового складу,
- прийом вимушених переселенців
- фінансову і гуманітарну допомогу,
- передачу озброєння і військової техніки.

Передана зброя допомагає ЗСУ оборонятись, але Україна сильно потребує гарантій безпеки, мріє стати членом НАТО, хоче підпадати під захист 5 статті Вашингтонського договору, відповідно якій збройний напад на державу-члена Альянсу є нападом на усіх його членів і викликає відповідь усіх держав-членів НАТО [6].

Можемо помітити за даними табл. 3.1-3.6, що Україна досягала значного прогресу відповідності вимогам щодо членства в НАТО за визначеними критеріями («контроль корупції»; «політична стабільність та відсутність насильства і тероризму», «ефективність урядування», «верховенства права», «регуляторна якість уряду», «право голосу та підзвітності»), які ґрунтується на найновішій оцінці Світового банку.

Таблиця 3.1

Оцінка відповідності вимогам за критерієм «контроль корупції» щодо членства в НАТО

Рік	Відсоток відповідності за критерієм*	Абсолютна зміна, %	
		базисний	ланцюговий
1996	13	-	-
1998	4,3	-8,7	-8,7
2005	24,9	11,9	20,6
2007	21,4	8,4	-3,5
2010	16,2	3,2	-5,2
2012	12,3	-0,7	-3,9
2014	14,4	1,4	2,1
2017	21	8	6,6
2020	22,9	9,9	1,9
2021	24,3	11,3	1,4
2022	29,2	16,2	4,9

*найгірший – 0%, найкращий – 100%

Джерело: розраховано за даними [1]

Згідно за табл. 3.1, критерій «контроль корупції» в 2022 році рівний 29,2% зі 100%, що є найкращим за досліджувані роки, тобто Україна досягла прогресу за цим критерієм порівняно 2021 року більше на 4,9 %, більше чим в 1996 році 16,2%, та більше чим 2014 році на 14,8 %.

Таблиця 3.2

Оцінка відповідності вимогам за критерієм «політична стабільність та відсутність насильства і тероризму» щодо членства в НАТО

Рік	Відсоток відповідності за критерієм*	Абсолютна зміна, %	
		базисний	ланцюговий
1996	42,6		
1998	39,9	-2,7	-2,7
2005	37,4	-5,2	-2,5
2007	48,8	6,2	11,4
2010	45,5	2,9	-3,3
2012	41,7	-0,9	-3,8
2014	5,7	-36,9	-36
2017	6,7	-35,9	1
2020	12,3	-30,3	5,6
2021	12,7	-29,9	0,4
2022	5,7	-36,9	-7,0

Джерело: розраховано за даними [1].

Згідно за табл. 3.2, критерій «політична стабільність та відсутність насильства і тероризму» в 2022 році рівний 5,7% зі 100%, що є найгіршим за досліджувані роки, тобто з розпочатою рф війною спостерігається просідання за цим критерієм порівняно 2021 року більше на 7,0%, порівняно 1996 року на 36,9%, та однаково як в 2014 році.

Таблиця 3.3

**Оцінка відповідності вимогам за критерієм «ефективність урядування»
щодо членства в НАТО**

Рік	Відсоток відповідності за критерієм*	Абсолютна зміна, %	
		базисний	ланцюговий
1996	27,9		
1998	22,4	-5,5	-5,5
2005	31,9	4	9,5
2007	25,7	-2,2	-6,2
2010	23,9	-4	-1,8
2012	32,7	4,8	8,8
2014	39,9	12	7,2
2017	33,3	5,4	-6,6
2020	37,6	9,7	4,3
2021	35,2	7,3	-2,4
2022	33,0	5,1	-2,2

Джерело: розраховано за даними [1]

Згідно за табл. 3.3, критерій «ефективність урядування» в 2022 році рівний 33,0% зі 100%, що є високим досягненням за досліджувані роки, тобто Україна досягла деякого прогресу за цим критерієм порівняно 1996 року – більше на 5,1%, та менше чим в 2021 році – на 2,2%%, та менше чим 2014 році на 6,9%.

Таблиця 3.4

**Оцінка відповідності вимогам за критерієм «верховенства права» щодо
членства в НАТО**

Рік	Відсоток відповідності за критерієм*	Абсолютна зміна, %	
		базисний	ланцюговий
1	2	3	4
1996	22,6		
1998	18,5	-4,1	-4,1
2005	25,8	3,2	7,3
2007	26,8	4,2	1

Продовження таблиці 3.4

1	2	3	4
2010	23,7	1,1	-3,1
2012	24,4	1,8	0,7
2014	20,7	-1,9	-3,7
2017	23,3	0,7	2,6
2020	25,2	2,6	1,9
2021	25,7	3,1	0,5
2022	18,9	-3,7	-6,8

Джерело: розраховано за даними [1]

Згідно за табл. 3.4, критерій «верховенства права» в 2022 році рівний 18,9% зі 100%, що є одним з найгірших показників за досліджувані роки, тобто Україна досягла деякої втрати за цим критерієм порівняно 1996 року – більше на 3,7%, та менше чим в 2021 році – на 6,8%, та менше чим 2014 році на 1,8%.

Таблиця 3.5

**Оцінка відповідності вимогам за критерієм «регуляторна якість уряду»
щодо членства в НАТО**

Рік	Відсоток відповідності за критерієм*	Абсолютна зміна, %	
		базисний	ланцюговий
1996	33,7		
1998	23,4	-10,3	-10,3
2005	33,8	0,1	10,4
2007	37,4	3,7	3,6
2010	35,4	1,7	-2
2012	31,3	-2,4	-4,1
2014	31,3	-2,4	0
2017	40,5	6,8	9,2
2020	42,4	8,7	1,9
2021	42,4	8,7	0
2022	40,6	6,9	-1,8

Джерело: розраховано за даними [1]

Згідно за табл. 3.5, критерій «регуляторна якість уряду» в 2022 році рівний 40,6% зі 100%, що є одним з добрих показників за досліджувані роки, відмітимо, що Україна досягла деякого приросту за цим критерієм порівняно 1996 року – більше на 6,9%, та менше чим в 2021 році – на 6,8%, та менше чим 2014 році на 1,8%.

**Оцінка відповідності вимогам за критерієм «право голосу та підзвітності»
щодо членства в НАТО**

Рік	Відсоток відповідності за критерієм*	Абсолютна зміна, %	
		базисний	ланцюговий
1996	39,5		
1998	43,3	3,8	3,8
2005	39,4	-0,1	-3,9
2007	49,5	10	10,1
2010	45	5,5	-4,5
2012	40,4	0,9	-4,6
2014	43,3	3,8	2,9
2017	47,3	7,8	4
2020	51,7	12,2	4,4
2021	49,3	9,8	-2,4
2022	45,9	6,4	-3,4

Джерело: розраховано за даними [1]

Згідно за табл. 3.6, критерій «право голосу та підзвітності» в 2022 році рівний 45,9% зі 100%, що є одним з добрих показників за досліджувані роки, відмітимо, що Україна досягла деякого приросту за цим критерієм порівняно 1996 року – більше на 6,4%, та менше чим в 2021 році – на 3,4%, та більше чим 2014 році на 2,6%.

Щодо членства в НАТО, українське суспільство до початку війни було поділене на три наближено однакові основні групи: яка підтримує вступ до НАТО, група яка не підтримує, група яка не має чіткої думки щодо цього. Прихильниками НАТО була переважно молодь, бізнесмени, висококваліфіковані робітники, інтелігенція, керівники сучасних підприємств, фермери та політики. З початком війни майже всі розуміють, що майбутнє України пов'язане з євроатлантичними цінностями. Рівень підтримки можливого членства України в НАТО постійно зростає.

Говорячи про потенційне членство України в євроатлантичному альянсі, важливо підкреслити, що президент США Д. Байден нещодавно висловив думку, що зараз може бути невідповідний час для вступу України в НАТО через триваючий конфлікт з росією. Така позиція Сполучених Штатів

ґрунтується не лише на активній фазі війни та наявності тимчасово окупованих територій, включно з Кримом, але й на тому, що деякі члени НАТО, такі як Німеччина та Угорщина, виступають проти входження України до альянсу. Незважаючи на це, Сполучені Штати, як провідна країна в НАТО, не ставлять під сумнів декларацію, зроблену на Бухарестському саміті НАТО у 2008 році, в якій було визнано прагнення України до євроатлантичної інтеграції. Проте відсутність остаточного рішення американського уряду щодо термінів офіційного запрошення України до НАТО породжує розбіжність між стратегічними цілями Києва та Вашингтона. Отже, США вивчають можливість запропонувати Україні гарантії безпеки, подібні до ізраїльської моделі, яка передбачала б надання Україні військової та фінансової допомоги з метою забезпечення технологічної переваги над російськими окупаційними силами.

Водночас офіційні особи США визнають, що російська федерація володіє достатніми ресурсами для участі в тривалій війні виключно для того, щоб запобігти вступу України в НАТО. Крім того, після військової поразки в цьому конфлікті Кремль, безсумнівно, розпочне підготовку до відплати та нового вторгнення. Отже, Вашингтон прагне створити умови під час цього перехідного етапу, які позбавили б російську федерацію будь-якої стратегічної переваги над Україною та перешкодили б її здатності здійснювати військові дії проти неї. Отже, Вашингтон пропонує Києву використати уроки ізраїльського досвіду.

Через триваючий конфлікт між Росією та Україною шлях України до членства в НАТО не відбуватиметься прямолінійною та однорідною траєкторією, як у Польщі, країн Балтії чи навіть Фінляндії та Швеції. Натомість прогрес Києва до євроатлантичної спільноти відбуватиметься різними шляхами та різними темпами.

Рада Україна-НАТО, створена на Вільнюському саміті у 2023 році, забезпечує синхронний прогрес. Це передбачає спільні зустрічі, консультації та заходи, так і політичний діалог, взаємодія та співпраця. Крім того, реалізовано багаторічну програму допомоги Збройним Силам України у досягненні повної оперативної сумісності зі збройними силами держав-членів НАТО.

Вступ України до НАТО також відбувається за асинхронним підходом із використанням інструментів менших альянсів і двосторонніх моделей гарантій безпеки, подібних до ізраїльської чи тайванської моделей. Хоча деякі експерти пропонували досить нетрадиційний спосіб, як-от вступ до НАТО під час війни та поширення гарантій Альянсу виключно на українську територію, яка знаходиться під безумовним контролем Уряду та Збройних Сил, офіційного оголошення щодо конкретної дати України не було. Членство в НАТО або початок процесу приєднання. Однак така заява слугувала б значним позитивним сигналом для Києва та ще більш впливовим повідомленням для Москви, згасаючи будь-яку надію на те, що російсько-українська війна може перешкодити інтеграції України до євроатлантичної спільноти.

Висновки до третього розділу

Незважаючи на те, що показники багатьма критеріями вищі ніж на початку інтеграційного шляху, але зважаючи на війну та її наслідки, НАТО не готові взяти Україну до своїх лав доти, поки не буде розбита армія рф.

Щодо членства в НАТО, українське суспільство до початку війни було поділене на три наближено однакові основні групи: яка підтримує вступ до НАТО, група яка не підтримує, група яка не має чіткої думки щодо цього. Прихильниками НАТО була переважно молодь, бізнесмени, висококваліфіковані робітники, інтелігенція, керівники сучасних підприємств, фермери та політики. З початком війни майже всі розуміють, що майбутнє України пов'язане з євроатлантичними цінностями. Рівень підтримки можливого членства України в НАТО постійно зростає.

Першочергова мета України на шляху Євроатлантичної інтеграції – усунути екзистенційну загрозу з боку російської федерації, ядерної держави, якою керує фашистський режим. Для досягнення цього Україна бачить потенційне підписання Угоди про гарантії безпеки для України, створеної за

підходом Ізраїлю, як життєздатне довгострокове рішення, яке відкриває шлях до членства України в НАТО. Вкрай важливо, щоб така Угода та гарантії, які вона передбачає, були юридично обов'язковими, а не просто запевненнями, подібними до тих, що викладені в Будапештському меморандумі. Цей формат гарантій безпеки може принести велику користь Україні, забезпечуючи постійне, своєчасне та достатнє постачання широкого спектру західної зброї, боєприпасів і військових технологій, а також необхідні фінансові та інші ресурси для підтримки стабільності всередині країни. країна.

ВИСНОВКИ

Нині відносини в євроатлантичному просторі безпеки НАТО є найбільш потужною структурою безпеки. Основоположна ціль НАТО – захищати демократичний євроатлантичний простір. В Європейському Союзі триває робота з підготовки правової та інституційної бази для автономного забезпечення безпеки його членів, перш ніж це станеться, ЄС покладається на тісну співпрацю з НАТО, де домінують Сполучені Штати.

Вважаємо, що конституційне закріплення цілі щодо набуття Україною членства в НАТО стало надзвичайно вагомим державотворчим та суспільно-політичним рішенням.

Зміни навколишнього середовища, міжнародні та двосторонні та багатосторонні відносини України, роблять необхідним переглянути та виправити напрями зовнішньої та безпекової політики України таким чином, щоб її становище докорінно покращилось, як в процесі Євроатлантичної інтеграції на європейській та міжнародній арені, так і в сфері безпеки.

В євроатлантичному просторі безпекова ситуація стала б більш стабільною, якщо б сьогодні ЗСУ, як одна з найсильніших і найдосвідченіших європейських армій була інтегрована в НАТО. Наголосимо, що Україна щоденно у боях доводить свою воєнну можливість захищати безпеку у європейському просторі. Вважаємо, що членство України в НАТО скасувало би найбільший виклик безпеці Європи, який становить авторитарна рф та з рештою, в перспективі може запустити трансформацію постпутінської рф.

Україна стає дедалі більш активним гравцем у міжнародних відносинах у зв'язку зі своїм геополітичним положенням. На сьогодні Україну так і не запросили до Північноатлантичного альянсу, ні Бухарестський, ні Вільнюській саміти не виправдали надій і сподівань мільйонів українців, хоча на сьогодні безпекова ситуація свідчить, що НАТО потребує вступу України не менше ніж Україна до НАТО.

Україна, як країна-член НАТО, могла б розраховувати на захист спільної армії Альянсу. Для захисту від зовнішніх загроз Північноатлантичний альянс утримує спеціальні військові формування, що складаються з підрозділів, які знаходяться під спільним командуванням окремих держав-членів.

Держави – учасники НАТО надають Україні допомогу, яка включає в себе: медичну допомогу щодо лікування і реабілітації українських військовослужбовців; підготовку особового складу, прийом вимушених переселенців, фінансову і гуманітарну допомогу, передачу озброєння і військової техніки.

Незважаючи на те, що показники багатьма критеріями вищі ніж на початку інтеграційного шляху, але зважаючи на війну та її наслідки, НАТО не готові взяти Україну до своїх лав доти, поки не буде розбита армія РФ.

Першочергова мета України на шляху Євроатлантичної інтеграції – усунути екзистенційну загрозу з боку російської федерації, ядерної держави, якою керує фашистський режим. Для досягнення цього Україна бачить потенційне підписання Угоди про гарантії безпеки для України, створеної за підходом Ізраїлю, як життєздатне довгострокове рішення, яке відкриває шлях до членства України в НАТО. Вкрай важливо, щоб така Угода та гарантії, які вона передбачає, були юридично обов'язковими, а не просто запевненнями, подібними до тих, що викладені в Будапештському меморандумі. Цей формат гарантій безпеки може принести велику користь Україні, забезпечуючи постійне, своєчасне та достатнє постачання широкого спектру західної зброї, боєприпасів і військових технологій, а також необхідні фінансові та інші ресурси для підтримки стабільності всередині країни. країна.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андріянова Н. М., Ільченко В. С., Гордійчук В. В. НАТО та Україна: безпекові аспекти інтеграції. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України. 2023. № 3. С. 89–96.
2. Бень Я. О. Євроатлантична інтеграція України: темпоральна дискретність. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 5-6. С. 158–162
3. Грачевська Т. О. Особливості нормативно-правової регламентації двостороннього співробітництва України і НАТО. Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія: Політичні науки. 2017. № 2. С. 42-46..
4. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Національна безпека в контексті євроатлантичної інтеграції України: філософська рефлексія. Вісник Національного університету імені Ярослава Мудрого. Серія : Філософія. 2020. № 1. С. 8–22.
5. Деменко О. Еволюція політики НАТО в умовах російсько-української війни. Україна дипломатична. 2023. Вип. 24. С. 128–138.
6. Затинайко О., Крикун П., Павленко В. Основні положення нової Стратегічної концепції НАТО - наслідки для України. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України. 2023. № 1 (77). С. 20–24.
7. Конституція України від 28 червня 1996 року. (редакція від 01.01.2020 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>
8. Кост І. Стратегічні комунікації України у процесі європейської та євроатлантичної інтеграції. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини. 2020. Вип. 1. С. 36–39.
9. Круговий Д. Вплив європейської і євроатлантичної інтеграції на забезпечення політичної безпеки України. Evropský politický a právní diskurz. 2020. Sv. 7, Vyd. 1. С. 21–27.

10. Кулик Т. В., Прошин Д. В. Стратегічна концепція НАТО 2022: пріоритети, спроможність та реальність в умовах стратегічної конкуренції. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 2. С. 43–52.

11. Лепявко С.А., Магомедов А.О. Започаткування процесу співпраці на рівні «Україна – НАТО», його головні напрями та перспективні сфери розвитку партнерських відносин. Молодий вчений. 2018. № 6(1). С. 55–59.

12. Мартинов А. Вступ Швеції і Фінляндії до НАТО як чинник зміни європейської системи безпеки. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2023. Вип. 32. С. 66–80.

13. Мартинюк В. Євроатлантична інтеграція в регіоні Західних Балкан: висновки для України. Україна дипломатична. 2020. Вип. 21. С. 787–802.

14. Мартинюк В. Роль політичної складової у процесі євроатлантичної інтеграції України. Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2020. Т. 42. С. 57–69.

15. Маруховський О. О. Вступ України до НАТО як основа формування європейської системи колективної безпеки. Політикус. 2022. Вип. 4(2). С. 65–71.

16. Пермінов В. О., Валуєв А. Є. Загрози та виклики сучасної світової архітектури безпеки та роль НАТО. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2023. Т. 15, № 1. С. 179–188.

17. Північноатлантичний договір. Вашингтон, округ Колумбія, 4 квітня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_008#Text

18. Потехін О. НАТО та повномасштабне вторгнення РФ до України. Diplomatic Ukraine. January 2022. URL: <https://www.researchgate.net/publication/366615670> (дата звернення 06.04.2024).

19. Пошедін О. Адаптація НАТО до сучасних викликів та механізми співробітництва України з Організацією Північноатлантичного Договору. Державне управління та місцеве самоврядування: Механізми державного управління. 2019. № 4(43). С. 73–81.

20. Про внесення змін до деяких законів України щодо відмови України від здійснення політики позаблоковості : Закон України від 23.12.2014 р.№ 35-VIII (редакція від 08.07.2018 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/35-19#Text>.

21. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору: Закон України від 7 лютого 2019 року № 2680-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>

22. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики України. Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI (редакція від 31.03.2023 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>

23. Про Заяву Верховної Ради України щодо першочергових кроків забезпечення євроатлантичної інтеграції України набуття повноправного членства України в Організації Північноатлантичного договору: постанова Верховної Ради України 3 грудня 2019 року № 327-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/327-IX#Text>

24. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки: Указ Президента України від 21 лютого 2017 року № 43/2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43/2017#Text>

25. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII (редакція від 31.03.2023 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

26. Про основи національної безпеки України. Закон України від 19 червня 2003 року № 964-IV (втрата чинності) від 08.07.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text>

27. Про Рекомендації парламентських слухань про взаємовідносини та співробітництво України з НАТО. Постанова Верховної Ради України від 21.11.2002 р. № 233-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/233-IV#Text>

28. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12>

29. Про Стратегію комунікації з питань євроатлантичної інтеграції України на період до 2025 року: Указ Президента України від 11 серпня 2021 року № 348/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348/2021#Text>

30. Сарапінас В. «Майбутнє України – в НАТО». Україна дипломатична. 2023. Вип. 24. С. 515–518.

31. Скороход А. Синхронний та асинхронний режими поступу України до НАТО: інструмент малих альянсів. Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2023. Т. 48. С. 40–53.

32. Смілянець В. Євроатлантична інтеграція України: становлення, розвиток і перспективи. Старожитності Лукомор'я. 2021. № 5. С. 147–155.

33. Сунгуровський М., Удальцова В., Поляков Л., Пашков М. Роль і місце України в перспективних європейській та євроатлантичній системах безпеки. Київ: Центр Разумкова. 2022. 47 с.

34. Федуняк С. Г. Виклики для НАТО першої третини XXI століття: Китай і Україна. Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент. 2023. Т. 12. С. 115–125.

35. Хомяков Д. О., Карелін В. В. Аналіз теоретико-методологічних досліджень у сфері євроатлантичної інтеграції України. Наука і правоохорона. 2020. № 3. С. 159–165.

36. Цебенко О. О., Сенкальська М. А. Роль НАТО у забезпеченні миру та безпеки в регіоні Східного Партнерства []. Політикус. 2023. Вип. 6. С. 87-94.

37. Шевчук О. Американсько-польські відносини в стратегії НАТО. *Acta de historia & politica: saeculum XXI. 2021-2022. Vol. 3.* С. 54–61.

38. Шпирко І. Б. Теоретичні підходи до поняття державного управління національною безпекою України в умовах інтеграції в НАТО. Державне

управління: удосконалення та розвиток. 2023. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2023_9_33

39. Яковенко Н. Дипломатичні зусилля України у відносинах із НАТО в умовах російсько-української війни. Україна дипломатична. 2022. Вип. 23. С. 296–305.

40. Яковлєв А. А. Питання євроатлантичної інтеграції в сучасному конституційному процесі України. ScienceRise. Juridical Science. 2019. № 3. С. 12–16.